

MIKAELA NYKVIST PALON JÄLKEEN

Palon jälkeen

Mikaela Nykvist

Palon jälkeen

SAGA Egmont

Palon jälkeen

Translated by Britt-Marie Norrgård & Terhi Kemppinen

Original title: *Förändrad och bränd*

Original language: Swedish

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2018, 2021 Mikaela Nykvist and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728238288

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

Henkilögalleria

Grönbergin perhe

Magda: ainut elossa oleva tytär

Jakob: Magdan isä, suutari

Lisbet: Alfredin ja Elnan tytär

Elmer: Alfredin ja Elnan poika

Kuolleet:

Elna: Kuoli lapsivuoteeseen, Lisbetin ja Elmerin äiti

Anna: Kuoli palossa 1852

Signe: Grönbergin sisarusten äiti, kuoli lapsivuoteeseen

Annan syntyessä

Karlssonin perhe

Alfred: Talon poika, Lisbetin ja Elmerin isä

Stina: Alfredin äiti

Ragnar: Alfredin isä

Lisbet: Alfredin ja Elnan tytär

Elmer: Alfredin ja Elnan poika

Knut: Taloon muuttava poika

Alderhjelmin ja Palmlöfin perhe

Amalia, omaa sukua Alderhjem, Palmlöf

Edvin, Amalian ja Carlin poika

Francesca-täti, Amalian täti

Lasse: Francescan aviomies

Kuolleet:

Carl Palmlöf: Amalian mies, kadonnut merimatalla

1

Kesä 1857

Että voi olla vaikeaa. Hän haluaa vain ampua, tulla ammutuksi ja huutaa niin kovaa, että kurkkuun koskee. Mutta ei millään. Vaikka hän kuinka hakee sotaa, niin se on ohi. Edellisenä kesänä Krimin sotaa käytiin ja tykinkuulia satoi Viaporin, Ahvenanmaan ja monen pohjoisen rannikkokaupungin ylle. Mutta nyt vaikuttaa siltä, että sota on loppu. Nyt, kun Alfred on valmis uhraamaan henkensä isänmaansa puolesta.

Hän istuu yksin ja eristettynä punahohtoisella kalliolla Ahvenanmaan saaristossa, Jumalan hylkäämässä paikassa, jonka nimeä hän ei edes tiedä. Hän ei tiedä tarkalleen missä on, mutta oikeastaan paikka on henkeäsalpaavan kaunis. Alfredin tehtävä on etsiä etuvartioasema ja viedä signalisti mantereelle. Mutta todennäköisesti asema on räjäytetty eikä saarella ole enää yhtäkään ihmistä. Onko aseman räjäyttänyt oma väki vai vihollinen – sitä hän ei tiedä.

Nälkä repii suolistoa ja käsiä kirvelee tälle pienelle saarelle tuoneen pitkän soutumatkan jälkeen. Kiitollisena kesäyön

valoisuudesta hän pystyy tekemään pienen nuotion kallioiden väliseen painaumaan. Lokit hakevat yön rauhaa, kun taas pääskysten hurjat lentoharjoitukset ja kiljahdukset vilkastuvat. Alfred seuraa pääskystä, joka näyttää kelluvan ilmassa, kunnes se yhtäkkiä lyö siivillään pari kertaa ja saa vauhtia. Pääskysset lentävät korkealla. Se tarkoittaa, että huomisestakin tulee kaunis päivä.

Istuessaan kalliolla hänestä tuntuu kuin hän olisi viimeinen henkilö maailmassa. Tieto tästä ei tule kuin salama kirkkaalta taivaalta, vaan se on enemmänkin prosessi, joka on kasvanut hänen sisällään muutaman viikon ajan. Hän on pakoilija ja pelkuri eikä hänestä sotilaana ole ollut mitään hyötyä, mutta hän on jättänyt monet, raskaat velvollisuutensa kotiin. Hän on ollut kotoaan poissa jo monta kuukautta, ja sinä aikana hän on kirjoittanut vain yhden kirjeen kotiin Runsoriin, eikä ole ilmoittanut osoitetta mihin he voisivat lähettää postia hänelle.

He eivät tiedä edes, onko hän yhä elossa. Hän ei ole ylpeä teostaan ja siltä istumalta hän päättää: Hänen on mentävä kotiin. Mutta ensin hänen on irtisanouduttava armeijasta. Hän ei voi ryhtyä sotakarkuriksi ja vaarantaa henkeään ja joutua takaa-ajetuksi pelkuriksi. Kuluneen vuoden aikana – kesästä 1856 kesään 1857 – kaikki hänen elämässään on ollut synkkää, kylmää ja väärää. Mutta ensi vuonna hän kääntää kaiken oikealle tolalle taas.

On Elnan syy, että hän istuu missä istuu. Vaikka Alfred kuinka yritti saada otteen elämästään kahden kapalolapsen yksinhuoltajana, siitä tuli vain sokkona sähläämistä. Hän ei edes jaksanut olla yksin kotona katsellen lapsia, jotka koko ajan muistuttivat tapahtuneesta. Hän on vihainen Elnalle, joka jätti hänet, kun hän tarvitsi vaimoaan eniten. Hän tuntee myös suurta

syllisyyttä omasta osallisuudestaan siihen, että Elna taas tuli raskaaksi niin pian ensimmäisen, vaikean synnytyksen jälkeen. Jos hän olisi pystynyt jättämään tämän rauhaan, vaimo olisi yhä elossa.

Nyt hän itse on jättänyt lapset, vanhemmat, Jakobin ja Magdan. Hän on jättänyt tilansa ja sahaansa heitteille ja vain lähtenyt tiehensä, selittämättä mitään. Kuin mikäkin renttu. Sotaan osallistuminen vaatii urhollisuutta, mutta tarvitaan vielä enemmän rohkeutta seistä selkällä suorana tuivertavassa tuulessa. Hän päätti painaa päänsä alas, pakata laukkunsa ja hakea kuolemaa. Mutta kuolemaa hän ei löytänyt – tai se ei löytänyt häntä – vaikka hän niin toivoi. Hän löysi vain oman heikkoutensa.

Alfred huokaa raskaasti, poistuu nuotion luota ja menee makaamaan ruoholle asettaen laukkunsa pään alle. Hän syö viimeisen mustaleivänpalan laukustaan. Hän pureskelee sitä hitaasti ja yrittää vakuuttaa itselleen, että pieni leivänpala täyttää vatsan. Hän sulkee silmänsä ja nukahtaa tirs kuvien pääskysten, aaltojen liplatukseen ja tuhansien mäkäröiden surinan ääneen.

Kun Alfred herää aikaisin seuraavana aamuna hän on tehnyt päätöksensä. Hän menee kotiin, Runsoriin, hän palaa kotiin sadonkorjuun aikaan – vaikka hän ei oikeastaan tiedä onko kukaan kylvänyt hänen peltoaan tai istuttanut perunaa. Mutta hän toivoo niin. Hän uskoo, että Ragnar-isä jatkoi siitä mihin hän jäi. Tai Jakob-appi. Vaikka oikeastaan hän ei ole varma kuuluuko hänen enää kutsua Jakobia appiukokseen nyt, kun Elna on kuollut. Ei taida olla olemassa nimitystä kuolleen vaimon isälle, joten appiukko kelvatkoon. Ajatukset kiertävät päässä loputonta piirileikkiä, mutta suu ei ole lausunut montakaan sanaa vuoden alusta. Tuntuu kuin kieli olisi

ruostunut kiinni kitalakeen, kuin sanoja ei olisi jäljellä. Kuin sanat olisivat kuolleet ja haudattu Elnan mukana. Nykyään hän tuntee suussaan vain saven makua, joka nousee nieluun, kun hän ajattelee, kuinka jätti perheensä ja tilansa heitteille. Saadakseen sekaiset ajatukset pysähtymään hän riisuu kaikki vaatteensa ja ryntää hurjaa vauhtia kauniisti hioutunutta punagraniittikalliota alas ja sukeltaa raikkaaseen ahvenanmaalaiseen mereen. Hän tekee muutaman uintiliikkeen, pudistelee päätänsä ja pärskii rajusti. Hän makaa hetken vedessä ja nauttii viileydestä, ennen kuin kipeää vaivalloisesti ylös liukkaita kallioita. Sitten hän istuu auringossa ja antaa sen lämmön kuivattaa itsensä. Hän vilkaisee kehoaan ja huomaa laihtuneensa; kylkiluut näkyvät nykyään selvästi ihon alla.

Kun hän on taas pukeutunut, hän kiertää saaren vielä kerran ja etsii samalla jotain syötävää. Hän löytää sekä metsämansikoita että ketunleipiä, joita hän pistelee poskeen. Makeaa vettä hän löytää kolosta. Se maistuu jopa aika hyvältä.

Kun hän on varmistanut, ettei saarelle ole piiloutunut ketään, hän palaa veneelleen, työntää sen vesille ja tarttuu airoihin. Hän aloittaa pitkän kotimatkinsa. Kotiin perheen luo, jonka toivoo ottavan hänet vastaan hänen pettämisestään ja heikkoudestaan huolimatta. Ainoa lohtu on, että hänen lapsensa ovat liian pieniä ymmärtämään ja muistamaan, että hän jätti heidät, kun he tarvitsivat häntä kaikkein eniten. Hän ajattelee myös Fjalaria, varsaa, joka syntyi viimeisenä kesänä, kun kaikki vielä oli hyvin. Monen yksinäisen, pimeän yön aikana hän on ajatellut hevosta. Kaipuu saada taas silittää sen pehmeää karvaa on voimakas.

Magda oli ymmärtänyt heti sisken paikan otettuaan, että hänen kahden pienen lapsensa hoitaminen tulisi olemaan raskasta.

Mutta hän ei ollut ymmärtänyt millaista suunnatonta iloa ja rakkautta hän saisi kahden pienen avuttoman ja oikeastaan orvon lapsen kanssa. Mutta heillähän on vielä isä elossa, Magda uskoo ja toivoo, kuten kaikki muutkin talossa asuvat. He ainakin puhuvat Alfredista kuin hän vielä eläisi.

Lisbet osaa jo kävellä ja leikkiä ja hänestä on tullut taitava pikkutyttö. ”Äidin” sijaan hän sanoo jotain Magdalta kuulostavaa. Ne, jotka eivät tunne heitä, luulevat varmaan tytön kutsuvan Magdaa äidikseen.

Magda viettää suurimman osan ajastaan lasten kanssa. Yli jäävällä ajalla hän lukee kirjoja ja jatkaa Elnan teetöitä. Hän ei ole vielä luopunut unelmastaan tulla tyttökoulun opettajaksi, mutta se joutunee odottamaan vähän suunniteltua myöhempään.

Koska Magda hoiti Anna-pikkusiskoaan heidän äitinsä kuoltua, hän pystyy hoitamaan Elnan äidittömiä lapsia tottunein ottein. Pikku Anna kuoli Waasan palossa kesällä 1852, joten hänkin on poissa. Magda on nyt ainoa sisko, joka on vielä elossa, vaikka heitä alun perin oli kolme.

Magdan isälle, Jakobille, on syntynyt syvät urat kasvoihin kevään aikana. Mutta hän työskentelee kuitenkin suutarinverstaassaan samalla, kun auttaa tilan töissä ja sahalla tarpeen mukaan. Hän tekee usein pitkiä ja raskaita päiviä ja yrittää paikkailla syntyneitä aukkoja. On nimittäin paljon tehtäviä, joita kaivattu nuori pari Elna ja Alfred hoitivat, ja nyt jonkun muun on hoidettava ne – tai ne pahimmassa tapauksessa jäävät tekemättä.

Tilalla kaikki kantavat sisällään raskaita, sydäntä raastavia tunteita, mutta heidän on jaksettava jatkaa itsensä ja lasten takia.

He odottavat Alfredin paluuta, mutta kukaan ei tiedä tarkkaan, milloin hän palaa. Jos hän palaa.

Odotukset sen suhteen, että Alfredin paluu ratkaisee monta ongelmaa, ovat suuria. Kukaan heistä ei hyväksy ajatusta, että hän olisi lähtenyt tiehensä, koska ei kestänyt paineita, joita kaikki odotukset merkitsivät.

Magda muutti pikkutuvasta, jonka hän ja hänen isänsä jakoivat, Karlssonien luo. Hän nukkuu nykyään lasten kanssa Elnan ja Alfredin kamarissa. Alfredin palattua heidän on pohdittava jatkoa. Se on sen päivän ongelma. Kukaan heistä ei usko hetkeäkään, että Alfred pystyy hoitamaan lapsia palattuaan. Jos hän edes palaa. Mutta ei ole väliä mitä hän tekee, kunhan hän tulee kotiin ja alkaa taas hoitaa tilaa ja sahaa. Hän saa mielellään mennä uusiin naimisiin, jos löytää uuden naisen. Niin talossa tuumataan.

Magdalla on ollut monta raskasta hetkeä sen jälkeen, kun hänen isosiskonsa menehtyi. Kasvavan turhautumisen myötä tyhjiys, avuttomuus ja suunnaton katkeruus hänen sisällään ovat luoneet pyörremyrskyn hänen mieleensä. Mutta kuten kaikki muutkin myrskyt, hänenkin sisäinen myrskynsä laantuu ajan mittaan. Tunteet muuttuvat, hitaasti mutta varmasti, tasaiseksi, piinaavaksi säryksi.

Eräänä kesäiltana, kun hänen ikäisensä ystävät tapaavat ja parveilevat kesäyössä, hän istuu, lopen uupuneena ja riutuneena eteensä tuijottaen. Hän pohtii, miten kaikki kaatui korttitalon tapaan tuulessa. Kuinka hänen oma elämänsä on pysähtynyt eikä hän enää voi suunnitella tulevaisuuttaan tai omaa elämäänsä täynnä toivomiaan asioita. Hän tuntee sekä katkeruutta että surua yhtä aikaa. Magda tuntee olevansa vangittu.

Takaisin vuosiin 1854 – 1856

Magda oli nähnyt Elnasta, ettei hänellä ollut voimia toiseen synnytykseen. Mutta Magda oli itse toivonut ja uskonut, että ensimmäinen synnytys, josta ei ollut kulunut kovinkaan pitkää aikaa, olisi tehnyt tietä toiselle lapselle niin, että toinen synnytys sujuisi helpommin. Ja niinhän se itse asiassa sujuikin aika helposti, mutta ne kurjat jälkeiset, jotka olivat yhtä tiukasti kiinni kuin viimeksikin. Ne hänet tappoivat.

Alfred tuli Magdaa vastaan ovella. Magda oli saanut ottaa pikkupojan syliinsä ja katsoi Alfredia merkitsevästi. Heti, kun mies näki hänen seisovan siinä lapsi sylissään, tämä oli ymmärtänyt mitä oli tapahtunut. Alfred ryntäsi Magdan ja pojan ohi suoraan Elnan luo. Sitten hän huusi, ärjyi ja lopuksi alkoi lyödä kuollutta vaimoaan, toivottomana yrityksenä saada tämä palaamaan takaisin hänen ja lasten luo. Alfredin oma äiti sai hänet lopulta lopettamaan lyömisen ja veti poikansa pois kamarista.

Katsomatta kertaakaan vastasyntynyttä poikaansa Alfred poistui talosta ja palasi vasta seuraavana iltana, kylmissään ja nälissään, mutta ennen kaikkea hiljaisena.

Elnan isä, Jakob, joutui hoitamaan tyttärensä hautaamisen. Elna siunattiin haudan lepoon adventtajan ensimmäisenä pyhänä vuonna 1854. Hänet laskettiin äitinsä ja siskonsa viereen, koska Alfred ei tarttunut toimeen hankkiakseen perheelleen perhehautaa. Jakob jutteli kauan kirkkoherran kanssa ja he päättivät yhdessä pitää Elnan siunaustilaisuuden Kappelinmäen hautausmaan kappelissa. Matka kodista Runsorista hautausmaalle ja kappelille oli pitkä. Pienet lapset jäivät kotiin lastenhoitajan kanssa.

Magda valvoi monta tuntia hautajaisia edeltävänä yönä. Lapset olivat levottomia, aivan kuin he olisivat aavistaneet, että jotain oli tekeillä.

Riutuneena ja synkin mielin Magda nousi aamun sarastaessa laittautumaan hautajaisia varten. Hän istui hetken sängyn reunalla ennen kuin jaksoi aloittaa valmistelut. Hänen ajatuksissaan myllersivät kaikki ne ongelmat, jotka tulisivat vastaan nyt, kun Elna oli kuollut. Kuinka raskasta olisi niin kauan kuin lapset olisivat pieniä ja Alfred käyttäytyi kuin vajaamielinen. Magdan mielestä leskimiehet eivät tavallisesti olleet niin vaipuneita suruunsa kuin Alfred vaikutti olevan. Mutta ehkä hän jo ennestään oli niin lopen väsynyt, että tämä koitui viimeiseksi pisaraksi, joka sai pikarin tulvimaan.

Kun Magda astui keittiöön, Alfredin äiti, Stina, istui jo pöydän ääressä kuppi Elnan teetä edessään.

”Hyvää huomenta, teetä riittää sinullekin”, Stina sanoi hieman unenpöpperöisellä äänellä nyökäten samalla teekattilaan päin.

”Kiitos”, Magda vastasi lyhyesti, kaatoi itselleen teetä ja istui Stinaa vastapäätä. He istuivat hetken hiljaa. Kun Magda oli huokaissut tarpeeksi monta kertaa, Stina aloitti jutustelun.

”Jaksatko tämän päivän ja jaksatko lasten aiheuttaman työmäärän?” Magda oli hetken hiljaa ennen kuin vastasi:

”No, minä sekä jaksan että en jaks. Mutta ei sillä ole väliä mitä minä jaksan, päivä toisensa jälkeen tulee eteeni minun jaksamisestani riippumatta ja lapset tarvitsevat minua joka päivä. Siksi nousen ja aloitan työt joka päivä, sitä sen enempää tuumaamatta”, hän vastasi.

Stina vain nyökkäsi vastaukseksi. He joivat teensä kaikessa hiljaisuudessa samalla, kun napostelivat kuivattua ruisleipää ja ottivat esiin jauhoja, voita ja sokeria, jotta ehtisivät vielä leipoa pikkuleipiä hautajaisiin. Hautajaisissa ei ole soveliaista tarjota pelkkää leipää.

Miehet eivät vielä olleet ilmaantuneet, he eivät edes tienneet oliko Alfred talossa vai missä hän piileskeli. Ehkä hän nukkui sahall, ettei tarvitsisi kuunnella lapsia.

Koska Elnan arkku jo oli kappelilla, heidän ei tarvinnut nostaa sitä rekeen, kun he lähtivät matkaan. Pappi oli valmistellut kaiken hautajaisia varten, ja he ottivat hänet kyytiin Haagan pappilasta.

Magda hillitsi itsensä ja yritti pitää päänsä pystyssä läpi koko seremonian, mutta hän murtui, kun pappi alkoi laulaa uutta, kaunista virttä Käyn kohti sinua, oi Herrani...

”...Lohduta sanalla, uskoa vahvista. Käyn aina, Herrani, kohti sinua...” (Virsi 396)

Omissa ajatuksissaan hän kirosi Jumalaa, joka kutsui kaikki hänen perheensä tytöt luokseen. Magdahan halusi pitää heidät kaikki elossa. Yksi toisensa jälkeen he olivat jättäneet hänet. Magda tunsi itsensä maailman yksinäisimmäksi ja hyödyttömimmäksi ihmiseksi. Seuraavassa hetkessä Magda pyysi jo anteeksi Jumalaa pilkkaavia ajatuksiaan.

Syvä, musta kuoppa, jonka miehet jo etukäteen olivat kaivaneet, oli kuin musta tyhjiö. Jäätynyttä maata oli ollut työlästä kaivaa, ja miehet olivat sytyttäneet monta nuotiota saadakseen hiekkaisen maan sulamaan. Miehet laskivat Elnan arkun maahan vakavina.

Magda kuuli, että pappi sanoi jotain ja että ihmiset hänen ympärillään itkivät. Mutta hän itse seiso i kuin maahan jäätynään, pystymättä osallistumaan tapahtumiin ympärillään. Joku otti häntä kädestä ja sanoi, että oli aika mennä. Hän seurasi tottelevaisesti.

Kun arkku oli laskettu maahan, he ajoivat kotiin. Kaikki istuivat hiljaa reessä ja yhden jos toisenkin ajatukset pyörivät pienen runsorilaisen perheen synkäksi ennustetussa tulevaisuudessa. Magda selvisi hautajaiskahvituksesta kuin sumussa. Onneksi hänellä oli täysi työ varmistaa, että pöydässä oli tarpeeksi kahvia ja leipää kaikille vieraille. Hänen ei tarvinnut ajatella mitä oikeasti oli meneillään.

Arki on armoton ja se tulee jokaisen luo, sopi tai ei. Niin myös tähän perheeseen.

Aika kului hitaasti. Tilan ihmisille kehittyi vähitellen uusia rutiineja ja kaikki auttoivat lasten ja tilan hoidossa. Tai melkein kaikki, sillä Alfred ei tehnyt osaansa työstä.

Eletään vuotta 1857. Alfred istuu kalliolla Ahvenanmaalla ja katselee taivaalle. Hän seuraa pääskysiä ja miettii elämäänsä. Kun hänen vaimonsa Elna kuoli synnytykseen, Alfred romahti. Hän ei nähnyt muuta keinoa kuin paeta. Mutta nyt Alfredista tuntuu, että hänen on aika palata Runsoriin suvun ja pienten lasten luokse.

Runsorissa Magda yrittää selvitä edesmenneen siskonsa Elnan ja Alfredin pienokaisten kanssa. Hän ei ole vielä luopunut unelmastaan tulla tyttökoulun opettajaksi, mutta haave on täytynyt siirtää tuonemmaksi.

Ruotsissa asuva Amalia on hänkin menettänyt puolisonsa. Carl katosi merille, ja Amalialla on kestänyt pitkään päästä jaloilleen. Kun Amalia kuulee Elnan kohtalosta, hänen sisällään alkaa myllätä ristiriitaisia tunteita. Onko myös hänen aika palata Suomeen?

”Palon jälkeen” on jatkoa Mikaela Nykvistin historialliselle romaanille ”Savua taivaalla”.

Mikaela Nykvist on suomenruotsalainen kirjailija. Hän työskentelee informaatiotutkimuksen parissa, mutta käyttää lähes kaiken vapaa-aikansa kirjoittamiseen. Nykvistin Runsor-sarja on saanut erittäin positiivisen vastaanoton.